

Vitathatatlanul vitatható

A 150 éves Erdészeti Lapok és a természetvédelem kapcsolatát kutatva a folyóiratunkban megjelent mintegy 350 írást néztem át. Eközben néhány előzetesen feltételezett összefüggést nem találtam meg, de rábukkantam lapunk egy olyan jellegzetességére, amit nem kerestem. Az Erdészeti Lapoknak több mint 60 éve olvasója, 50 éve írója is vagyok, melynek alapján azt hittem, hogy e vonatkozásban már mindent tudok. Kiderült azonban, hogy ez nem így van. Ha valaki megkérdezte volna, hogy 50-60 év után mit tekintek lapunk legdicséretesebb és

legkevésbé ilyennek minősíthető jellegzetességeinek, a kérdésre nem tudtam volna választ adni. Az elsőre most sem vállalkoznék, a másodikra azonban igen.

Le merem írni, hogy az EL egyik **legjelentősebb hibája a tárgyilagos, elemző viták hiánya**. Megállapítottam, hogy az írások mintegy háromnegyede ismeretterjesztő, közlés-, illetve tájékoztató jellegű, amelyek fölött nem lenne érdemes vitát nyitni (ilyenek pl. a barkóca berkenye botanikai jellegzetességei vagy egyes jogszabályok ismertetése.) Ugyanakkor a megjelent cikkek mintegy negyede vitára

alkalmas, arra ösztönöz vagy éppen azért íródott, hogy azt a szakma vitassa meg. Ez esetben kevesebb lenne a kijelentő, megállapító, mások véleményét nélkülöző, kizárólag a főnök vagy a beosztott, a hatalmat birtoklók vagy az abból kizártak szemszögéből, a barát vagy az ellenség „igazát” bizonyítandó írás. Azt természetesen nem tekinthetjük vitának, ha pl. az egyik szerző azt állítja, hogy „a magyar ember nem szereti a nemzeti parkokat”, a másik pedig válaszképpen azt írja: „dehogynem!”.

Példaként két írásra hívom fel a figyelmet, melyek közül az egyik: *Pápai Gábor* nagy szakmai felkészültséggel megírt, a természet és az emberek kapcsolatát elemző „Az erdészet és a társadalom” című, az EL 1999. évi különszámában megjelent tanulmánya. A téma alapjait feszegető, vitára készítő írásra 13 esztendő alatt egyetlen egy sor észrevétel sem érkezett, jöllehet a szerző a vitatható állítások és a megválaszolatlan kérdések tömegét tárja elénk. Ilyenek például:

Süket fülek effektusa

Az erdészet problémái nem új keletűek, hiszen pl. *Kárpina Antal*, a Magyar Erdész 1903. évi 5. számában így ír: „Ha a haladni vágyó erdőtiszték törekvéseit nem ölnék el zsenge csírájukban, úgy erdészetünk párhuzamosan haladt volna előre a bányászattal, kohászattal és más fontosabb szakokkal, s ereje híján nem nézne a csöndes kimúlás eléje”. Látszik, hogy az erdészek már több mint 100 évvel ezelőtt is keresték helyüket a társadalomban. Azóta pedig az erdészek szerepe jócskán átértékelődött.

Az erdőterületek tömeges kiirtása – egyesek hiedelmével ellentétben – nem volt éghajlatfüggő, hiszen a harácsolásnak sem az eszkimóknál, sem a trópusi esőerdőkben, sem az óceáni szigetlakóknál nem voltak jelei.

Nem biztos, hogy *Leindbundgut* professzornak igaza van („a civilizáció az erdők irtásával kezdődött...”), egyesek szerint *Engels* definíciója, melynek alapján az erdőirtás az emberi társadalom fejlődésének harmadik, a vadság, a barbárság után következő szakasza” közelebb áll a valósághoz.

Európában a felemelkedés a hódító, egyben pusztító népek – mint a vikingek, mórok, magyarok – hadjáratainak nagyjából egyidejű abbamaradásával kezdődhetett.

Az erdőrengetegek kiirtása után kö-

Adjuk el az államerdőket is.

Midőn a közvélemény és a törvényhozás minálunk is azon igazság öntudatára jutott, hogy az állam iparvállalatokat és mezőgazdaságot célszerűen és sikerrel folytatni nem képes, s ennek folytán kimondatott, hogy az állam iparvállalatai közül a szénbányászat és vasipar a magán-iparnak engedendő át s hogy az államuradalmak eladandók, többnyire az is kimondatott, hogy az államerdők továbbra is megtartandók. [...]

Az erdészetre alkalmazott nemzetgazdaságtannak egyik ilyen ingadozó tan tétele az „hogy az erdők mint az ország termékenységének, kiességének és jólétének főtényezői, ezen céloknak megfelelő állapotban és terjedelemben legbiztosabban úgy tarthatók fenn, ha azok az állam birtokában vannak, s ennél fogva az erdőknek úgy szólván természetes tulajdonosa az állam, a birtokában lévő erdőket tartsa meg, és el ne adja.” [...]

Különben téves nézet az, hogy a magánerdőbirtokos csak saját pillanatnyi előnyét tartja szem előtt, s hogy az rabló gazdaságot üzve, erdeit pusztítja. Nem tagadható, vannak erdőbirtokosok, a kikről az ellenkezőt nem lehet állítani, de számosak, azon birtokosok, a kik öntudatában annak, hogy a pillanat előnyére folytatott rablógazdaság magát megboszulja, előbb-utóbb megtagadván azon jövedelmet, a melyet takarékos gazdaság mellett tartósan nyújtott volna: saját és utódaik érdekében, minden kényszer nélkül ésszerűen és úgy gazdálkodnak, hogy ez által egyszersmind a közérdeknek is szolgálnak. Például szolgálnak a tekintetben Coburg herceg, Albrecht és József főhercegek, Károlyi, Zichy, Eszterházi sat. grófok, és hazánk számos nagybirtokosai, sőt a kiserdőbirtokosok jó része is, kik az alkalom csábításainak ellentállva, és az erdőnek nagy fontosságát saját mezőgazdaságukra is felismerve, erdeiket előszeretettel sőt gyakran túlzott féltékenységgel ápolják. [...]

De ha van erdőtvény, mely a föltétlen erdőtalajon álló erdők irtását egyáltalában tiltja, a gabonatalajon álló erdők irtását pedig a kormány engedélyétől teszi függővé, – ha van törvény, mely a vágások és kopár területek újraerdősítését elrendeli, az erdőbirtokost pedig az erdőkárosítások ellen gyors igazságszolgáltatás és szigorú büntetés által óvja, s ha van erdőtvény, mely *írott malasztá nem válik, hanem a szükséges végrehajtó közegek felállításával minden pontjában foganatosítható: akkor kétséget nem szenved, hogy az ország erdei, legyenek azok az állam, magánzók, vagy erkölcsi személyek kezén, terjedelemben és minőségben folyton gyarapodni és a közérdek céljának megfelelő állapotba fognak jutni.* [...]

Megfontolás után őszintén és elfogulatlanul adtam elő nézeteimet, melyeknek eredményét röviden így foglalhatom össze: *alkossunk jó erdőtvényt, gondoskodjunk az ennek végrehajtására szükséges közegekről, s az után bátran eladhatjuk az államerdőket.* Nem kétkem, hogy t. szaktársaim ezen fontos kérdés megvitatásához az ügy érdekében saját leplezetlen nézetök közlésével hozzá fognak járulni, részemről kijelentvén, hogy az állításaim ellenében felhozandó erősebb érveknek készséggel meghódolok.

Wagner Károly
(EL 1875. május, 205. oldal)

vetkezett a vagyongyarapítás, a felhalmozás, a „civilizáció.

Az az ember, aki az erdőben élt, sokkal bölcsőbb volt annál, mintsem hogy elpusztítsa saját élőhelyét.

A legkiterjedtebb erdőirtások akkor kezdődtek, amikor a nyilak és a dárdák végén a kőhegyeket felváltották a fém-ből készített ölszerszámok. Addig az ember akkor sem írhatott volna ki sok erdőt, ha ez lett volna a szándéka, mert nem volt mivel.

„A polgárosodás alacsony fokán a küzdelem az erdő ellen az erdőirtás, a polgárosodás magasabb fokán a küzdelem az erdők fenntartásáért, az erdővédelem teszi az emberi tevékenység egyik főmozzanatát” (Acsády Ignác, 1896.)

Eddig az embert vette körül az erdőrengeteg, a hatalmas pusztítások után az erdőt vették körül az emberek.

A biblia szerint minden gonoszság a pénz szeretetéből ered. *André Kosztolányi* szerint: „Ha pénzről van szó, csak egyetlen jelszó létezik: többit!”

Az erdészet egyik nagy problémája, hogy a fából álló erdő és a fából készült használati cikkek az emberek gondolkodásában teljesen elszakadtak egymástól. Az erdőt járó embernek nem jut eszébe, hogy a fából készült ablaka erdőből van.

A néhai miniszterelnök, *Antall József* mondta: „Figyelembe kell venni az erdő embereltartó képességét.” Felvetődik a kérdés, hogy ha ez megtörtént, és pl. a kutatók kimutatták, hogy a hazai erdők embereltartó képessége kétmillió fő, akkor mi a teendő? Nem helyes, ha az erdészek a társadalomban betöltött szerepük alapos elemzése nélkül lépnek a társadalom elé szakmai feladatuk minősítésével.

Alaposan meg kell vizsgálnunk azt a folyamatot, ami az erdészek megítélésében az elmúlt jó félévszázad során a társadalomban végbement. Hová tűnt – s főleg miért – az a misztikum, mely a századelőn az erdészeket övezte. Vajon mit rontottunk el? Itt azonban az első kérdés az lehet, hogy létezett-e misztikum? Sokak szerint az erdész megbecsülése a természethez közelebb álló emberek részéről volt nagyobb. Elsősorban, mert ő adott munkát.

A társadalom tudatában gyakran a legalapvetőbb erdészeti szakkifejezések jelentése is tisztázatlan, félreérthető. Nemcsak a kívülállók, de a szakemberek sem tudják, hogy pl. az erdőirtás része-e az erdőgazdálkodásnak, végrehajtása feladata-e az erdésznek, s ha a válasz akár igen, akár nem, további kérdések vetődnek föl: meddig, mióta, mikor stb.

Vidéki szó az állam-erdők eladásának kérdéséhez.

Az a megdöbbentő felszólalás, hogy „adjuk el az államerdőket is” nem csak minden gondolkozó erdészt, hanem nagyrészt többi honpolgárainkat is megintatá hitőkben, a midőn a nemzet kincsét, az állam-erdőket veszélyben lenni látják. Nyugodtan meg volt eddig mindenki azon hiedelemben, hogy vannak az államnak jókarban lévő erdei, melyek a mostani jól kezelt rendszer mellett szépen jövedelmeznek, és van az országnak évről-évre szaporodó jövedelme, és így szép hypothekája is.

Már most tegyük fel, hogy az erdők eladatnak, azok ekkor mindenesetre egyes birtokosok közt daraboltatnak fel, leginkább pedig üzérekre fognak átszállani, kik az ország érdekeivel nem igen törődve, minden áron és módon oda fognak törekedni, hogy ezen erdőkből a jövő kárára és maguknak minél több jövedelmet szerezzenek. Mi természetesebb ennél fogva mint az, hogy erdeiket tulkiaknázni iparkodnak, azokat tulvágatják és a pusztulásnak engedik át.

Akármily szigorú törvényt hozna is a kormány e tekintetben, nem sokat használna, mert látjuk ezt főképp a kisebb birtokosok erdein, de különösen a községi erdőkön, melyek már nagyrészt pusztulásnak indulvák.

Az ország hitelének nagy kárára volna az állam-erdők eladása. Tudjuk továbbá azt is, hogy az erdők fenntartását igénylik az éghajlati tényezők is, mert hogy az erdőknél mily befolyásuk van különösen haladó gazdaságunkra, azt minden tapasztalt gazda bőven képes igazolni, és valamennyien sajnosan észleljük az 1848 ótai erdőirtásokat.

Felszólalok tehát én is, mint régi gazda, mint tapasztalt erdész, hogy tartsuk fenn és kíméljük még fenálló erdeinket a nemzet javára, sürgessük a már rég tervezett erdő-törvény létrehozását, bizzuk az erdők kezelését tudományosan kiképzett egyénekre, a törvény végrehajtását pedig oly közegekre, kik az erdőpusztításokat nem szemüvegen át nézik, hanem a törvény szigora szerint járnak el.

Ha így lesz ez – akkor a nemzet kincse megmarad!

*Kozínsky, főerdész (Szálka, augusztus hóban 1875).
(EL 1875. szeptember, 473. oldal)*

Az erdészek hagyománytisztelete a rendszerváltással járó „erőszakos” átalakulás filozófiáját nehezen dolgozta fel. Már az is felvetődött, hogy a társadalom faanyagigényét megtermő erdőt helyese erdőnek nevezni. Bárhogy is nevezzük azonban, egyre több ember látja úgy, hogy gondjaink egyik fő oka az erdőpusztítás. Erőteljesebben kellene hangsúlyoznunk, hogy a tartamos erdőgazdálkodásnak nevezett folyamat szakembere az erdész. Az emberek túlnyomó többsége egy kalap alá veszi az erdőgazdaságokat és a fakitermelő vállalatokat. Az esetek többségében igazságainkat nem magunknak kellene hangoztatnunk, talán hatékonyabb lenne a pedagógusok bevonása. Jóval nehezebb feladat a média meggyőzése, hiszen az erdő végtelen nyugalma és az örökös szenzációéhség nem azonos kategória. Statisztikai adatokkal, egy-egy jól sikerült erdő-sítéssel vagy a gyérítésekről szóló hírekkel az újságírókat nem lehet „megetetni”. Egyetlen fa kivágásának a sajtó számára lehet hírértéke, tízezer csemete elültetésének nem. Tudomásul kell vennünk a rideg tény, hogy **kisebbségben vagyunk**. Száz-százötven repülésirányító vagy mozdonyvezető sztrájkja megbéníthatja egy ország közlekedését, de azt, ha minden erdőgazdasági munkás egy-

szerre abbahagyja a munkát, senki sem veszi észre.

(A fentiekkel azt akartuk bemutatni, hogy egy, az erdészet és a társadalom viszonyának legalapvetőbb kérdéseit elemző írásra senki sem reagált. Az alábbiakban ennek fordítottját látatjuk.

Szőnyegbombázási effektus

Egy majdnem érthetetlen példa: egyik, a természetvédelemben közismert és elismert, ott több évtizeden át sikerrel tevékenykedő mezőgazdász rövid írásában felvetette, hogy ő nem ért egyet az Atlaszcédrus hazai telepítésével. Erre a nyúlfarknyi terjedelmű nyilatkozatra az erdészszakma elitjének jó néhány képviselője nagyon részletes, a vitát kiváltó írás több mint nyolcszorosra terjedelemben elítélően reagált. Itt valóban szűnyogra lőttek ágyúval. Az eset számos kérdést vetett fel, amelyet azonban az olvasóknak maguknak kell(ene) megfogalmazniuk. Az agyonbíralt kolléga egyébként a szakmai elmarasztalást mosolyogva és meglegegedéssel fogadta, mivel sikerült ilyen sok nagytekintélyű, a témában járatos szakember érdeklődését felkeltenie, és ezáltal az erdészeti körökben is ismertebbé válnia.

Budapest, 2012. május 13.

Rakonczy Zoltán
erdőmérnök